

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. lapkričio 12 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė —
Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Jurisdikcija su tėvų pareigomis susijusiose bylose —
Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 — 12 straipsnio 3 dalis — Nesusituokusių tėvų vaikas —
Jurisdikcijos prorogacija — Kitos susijusios nagrinėjamos bylos nebuvimas — Pritarimas jurisdikcijai —
Šalies ginčijama teismo, į kurį ji pati kreipėsi, jurisdikcija“

Byloje C-656/13

dėl *Nejvyšší soud* (Čekijos Respublika) 2013 m. lapkričio 12 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2013 m. gruodžio 12 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

L

prieš

M,

dalyvaujant

R,

K,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič, teisėjai A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (pranešėjas) ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas N. Wahl,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— M, atstovaujamo *advokátka* E. Zajíčková,

— R ir K, atstovaujamų *advokát* Z. Kapitán,

* Proceso kalba: čekų.

- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek ir J. Vlácil,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A.-M. Rouchaud-Joët ir J. Hradil,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), 12 straipsnio 3 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant L, vaikų R ir K motinos, ir jų tėvo M ginčą dėl šių vaikų, kurie su motina yra Austrijoje, o jų tėvas gyvena Čekijos Respublikoje, globos.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 2201/2003

- 3 Reglamento Nr. 2201/2003 5 ir 12 konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„5) Siekiant užtikrinti lygybę visiems vaikams [visų vaikų lygybę], šis reglamentas taikomas visiems sprendimas [sprendimams] dėl tėvų pareigų, įskaitant vaiko apsaugos priemones, neatsižvelgiant į ryšį su santuokos byla.

<...>

12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei [valstybės narės teismams], išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.“

- 4 Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnyje apibrėžiama šio reglamento taikymo sritis. Jame, be kita ko, numatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas <...> civilinėms byloms, susijusioms su:

<...>

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;

<...>

3. Šis reglamentas netaikomas:

<...>

e) išlaikymo pareigoms;

<...>“

5 Šio reglamento 2 straipsnio 7 punkte „tėvų pareigos“, kaip jos suprantamos pagal reglamentą, apibrėžiamos kaip „visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu; [jos pirmiausia apima globos ir bendravimo teises]“.

6 Reglamento Nr. 2201/2003 II skyrių „Jurisdikcija“ sudaro trys skirsniai. Šio skyriaus 1 skirsnyje „Santuokos nutraukimas, gyvenimas skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimas negaliojančia“ įtvirtinti 3–7 straipsniai. Šio reglamento 3 straipsnyje numatyti kriterijai, kurie iš esmės padeda nustatyti valstybių narių teismus, turinčius jurisdikciją nagrinėti su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia susijusius klausimus. Jo 7 straipsnyje numatyta kita jurisdikcija, susijusi su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia.

7 Reglamento Nr. 2201/2003 to paties II skyriaus 2 skirsnyje, kuriame reglamentuojama jurisdikcija su tėvų pareigomis susijusiose bylose, įtvirtinti 8–15 straipsniai. 8 straipsnyje „Bendroji jurisdikcija“ nustatyta:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos.“

8 Šio reglamento 12 straipsnio „Jurisdikcijos prorogacija“ 1 dalyje numatyta, kad „[v]alstybės narės teismai, kuriems pagal 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją bet kurioje byloje dėl su tėvų pareigų, susijusioje su tuo pareiškimu [spręsti bet kokį klausimą dėl tėvų pareigų, susijusį su tokiu pareiškimu]“, jeigu įvykdomos jame numatytos sąlygos.

9 Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Pagal šio straipsnio 1 dalį suteikta jurisdikcija baigiasi, kai tik

a) teismo sprendimas priimti arba atmesti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia tapo galutinis;

b) tais atvejais, kai byla dėl tėvų pareigų [dar] nagrinėjama dieną, nurodytą a punkte, teismo sprendimas šiose bylose [tokioje byloje] tapo galutinis [kai teismo sprendimas dėl tėvų pareigų tapo galutinis, jei byla dėl tėvų pareigų dar buvo nagrinėjama a punkte nurodytą dieną]; arba

c) šios dalies a ir b punktuose nurodytos bylos užbaigiamos dėl kitos priežasties.“

10 Pagal šio reglamento 12 straipsnio 3 dalį:

„Valstybės narės teismai taip pat turi jurisdikciją tėvų pareigoms [taip pat turi jurisdikciją spręsti su tėvų pareigomis susijusius klausimus] kitose bylose, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, jeigu:

a) vaikas turi esminį [glaudų] ryšį su ta valstybe nare, pavyzdžiui, dėl to, kad vienas iš tėvų pareigų turėtojų toje valstybėje narėje turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba kad vaikas yra tos valstybės narės pilietis;

arba [ir]

b) teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.“

11 Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnyje „Perdavimas teismui, geriau tinkančiam nagrinėti bylą“ nurodytos konkrečios sąlygos, kuriomis išimties tvarka valstybės narės teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, gali bylą ar kurią nors konkrečią jos dalį perduoti kuriam nors kitos valstybės narės, su kuria vaiką sieja konkretus [ypatingas] ryšys, teismui, jei mano, kad šis teismas yra tinkamesnis ją nagrinėti.

12 Šio reglamento 16 straipsnyje „Bylos iškėlimas teisme“ nustatyta:

„1. Byla teisme laikoma iškelta tada:

a) kai teismui pateikiamas atitinkamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas atsakovui;

arba

b) jeigu minėtas dokumentas turi būti įteiktas prieš pateikiant jį teismui, kai jį gauna už įteikimą atsakinga institucija, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų pateiktas teismui.“

Reglamentas (EB) Nr. 4/2009

13 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, p. 1 ir klaidų ištaisymas OL L 131, 2011, p. 26) taikomas, kaip matyti iš jo 1 straipsnio 1 dalies, „išlaikymo prievolėms, atsirandančioms iš šeimos santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminystės“.

14 Šio reglamento 3 straipsnyje „Bendrosios nuostatos“ numatyta:

„Jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse turi:

<...> arba

d) teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, jei kartu keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe.“

Čekijos teisė

- 15 Įstatymo Nr. 97/1963 dėl tarptautinės privatinės teisės ir procesinės teisės 39 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Jurisdikciją nagrinėti bylas dėl nepilnamečių vaikų globos bei išlaikymo ir kitas su tokiais vaikais susijusias bylas, jeigu jie yra Čekoslovakijos piliečiai, turi Čekoslovakijos teismai, net jei vaikai gyvena užsienyje.<...>“

- 16 Civilinio proceso kodekso 104 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Jeigu nesilaikyta kurios nors būtinosios procesinės sąlygos, teismas užbaigia procesą. Jeigu byla nepriklauso teismo jurisdikcijai arba iki jos turi būti išnagrinėta kita byla, teismas perduoda bylą kompetentingai institucijai po to, kai išiteisėja nutartis, kuria užbaigiamas procesas; su ieškinio (prašymo pradėti procesą) padavimu susijusios teisinės pasekmės išlieka.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 17 Iš nutarties pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad L ir M buvo nesusituokę, kartu susilaukė dviejų vaikų R ir K. Šie vaikai gimė Čekijos Respublikoje ir turi šios valstybės narės pilietybę. Iki 2010 m. vasario mėn. tėvai su vaikais gyveno Čekijos Respublikoje. Nuo šio vasario mėnesio L dirbo Austrijoje, o vaikai pakaitomis gyveno tai su motina, tai su tėvu, gyvenančiu ir dirbančiu Česky Krumlove (Čekijos Respublika).
- 18 2012 m. gegužės 20 d. L deklaravo vaikų gyvenamąją vietą Austrijoje, o tų pačių metų rugsėjo mėn. pranešė M, kad vaikai negrįš į Čekijos Respubliką. Tuo metu vaikai lankė mokyklą Austrijoje. Byloje dėl vaikų globos keliamas klausimas, ar vaikai persikėlė gyventi į Austriją gavus M sutikimą.
- 19 2012 m. spalio 26 d. M kreipėsi į Česky Krumlovo *Okresní soud* (apylinkės teismas) su prašymu „nustatyti santykius su nepilnamečiais vaikais“, siekdamas, kad jam būtų suteikta vaikų globa ir išlaikymas.
- 20 2012 m. spalio 28 d. M, pažeisdamas su L sudarytą susitarimą, jai negražino jį aplankiusių vaikų.
- 21 2012 m. spalio 29 d. L savo ruožtu taip pat pateikė Česky Krumlovo *Okresní soud* prašymą jai suteikti vaikų globą ir išlaikymą. Vėliau ji pateikė panašų prašymą Austrijos teismams.
- 22 2012 m. lapkričio 1 d., taikant Česky Krumlovo *Okresní soud* nustatytą laikinąją apsaugos priemonę, vaikai gražinti motinai į Austriją ir nuo tada lanko ten mokyklą. 2012 m. gruodžio 12 d. sprendimu Česke Budejovicų (Čekijos Respublika) *Krajský soud* (apygardos teismas) paliko šią laikinąją apsaugos priemonę nepakeistą.
- 23 2013 m. vasario 1 d. sprendimu Česky Krumlovo *Okresní soud*, remdamasis Civilinio proceso kodekso 104 straipsnio 1 dalimi, konstatavo, kad neturi jurisdikcijos, ir užbaigė procesą motyvuodamas tuo, kad tuo metu, kai į jį kreiptasi, vaikų gyvenamoji vieta buvo Austrijoje, todėl jurisdikcija priklausė Austrijos teismams pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį.
- 24 2013 m. kovo 19 d. Austrijos centrinė institucija gavo M prašymą gražinti vaikus pagal 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 1343 t., Nr. 22514).

- 25 2013 m. balandžio 11 d. sprendimu Česke Budejovicų *Krajský soud* pakeitė 2013 m. vasario 1 d. Česky Krumlovo *Okresní soud* priimtą sprendimą, todėl procesas nebuvo baigtas. Šis teismas nusprendė, kad tarptautinė Čekijos teismų jurisdikcija nustatyta pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalį, nes vaikai turi esminį ryšį su Čekijos Respublika, abu tėvai, kaip ir vėliau vykstant procesui paskirtas vaikų globėjas, pritarė šių teismų tarptautinei jurisdikcijai, o Česky Krumlovo *Okresní soud* jurisdikcija labiausiai atitiko vaikų interesus.
- 26 Konkrečiai dėl pritarimo tarptautinei Čekijos teismų jurisdikcijai Česke Budejovicų *Krajský soud* nurodė, kad 2012 m. spalio 26 d. M prašymas buvo pateiktas Čekijos teismui, kad 2012 m. spalio 29 d. pati L pateikė prašymą tam pačiam teismui ir kad tik vėliau ji tvirtino, jog M turėjo kreiptis į Austrijos teismus, ir pateikė prašymą Austrijos teismui.
- 27 L dėl šio sprendimo pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir paprašė sustabdyti Česke Budejovicų *Krajský soud* sprendimo vykdymą. Šis prašymas buvo patenkintas 2013 m. liepos 31 d. sprendimu.
- 28 Grįsdama savo kasacinį skundą L, be kita ko, tvirtina, kad Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalyje numatyta pritarimo tarptautinei Čekijos teismų jurisdikcijai sąlyga nagrinėjamu atveju nebuvo tenkinama. Savo prašymą ji pateikė Česky Krumlovo *Okresní soud*, atsižvelgusi į Čekijos socialinės ir teisinės vaikų apsaugos institucijos rekomendacijas, nes nežinojo, kur yra jos vaikai. Ji taip pat kreipėsi į kompetentingas Austrijos institucijas ir 2012 m. spalio 31 d., susipažinusi su visomis faktinėmis aplinkybėmis, aiškiai išreiškė savo nepritarimą dėl tarptautinės Čekijos teismų jurisdikcijos.
- 29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, pirma, aiškinant labai siaurai, bet kartu užtikrinant visišką Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnio veiksmingumą, būtų galima pripažinti, kad šio reglamento 12 straipsnio 3 dalimi, kaip ir šio straipsnio 1 dalimi, jurisdikcijos prorogacija galima tik teismo, į kurį jau kreiptasi su prašymu nutraukti santuoką arba pripažinti ją negaliojančia, naudai, kai jo jurisdikcija grindžiama šio reglamento 7 straipsniu. Kita vertus, būtų galima pripažinti, kad šio 12 straipsnio 3 dalis gali būti taikoma, net jei nenagrinėjama jokia kita byla, susijusi su byla dėl vaikų globos.
- 30 Be to, šiam teismui kyla klausimas, ar galima pripažinti, kad šios bylos aplinkybėmis L „aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė“ Čekijos teismų jurisdikcijai. Jis nurodo, jog Česke Budejovicų *Krajský soud* savo išvadą, kad L pritarė Čekijos teismų jurisdikcijai, padarė dėl to, kad ši 2012 m. spalio 29 d. pateikė prašymą Česky Krumlovo *Okresní soud*. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nežvelgia tokio nedviprasmiško valios pareiškimo. Jis iš esmės pažymi, kad tikėtina, jog, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, L pateikė prašymą Česky Krumlovo *Okresní soud* tik tam, kad gautų informacijos apie vaikų padėtį. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nagrinėjamu atveju nebuvo tokio pritarimo. Šiuo klausimu jis taip pat pažymi, kad M inicijuotoje byloje L atlikdama pirmą jai privalomą procesinį veiksmą ginčijo teismo, į kurį kreipėsi, jurisdikciją.
- 31 Nustatęs, kad Teisingumo Teismas dar nėra aiškines Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies, *Nejvyšší soud* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Reglamento Nr. 2201/2003] 12 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad ja remiantis jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas leidžiama pagrįsti ir tuomet, kai nenagrinėjama jokia kita susijusi byla (t. y. „kitos bylos, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje“)?

2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas:

Ar [Reglamento Nr. 2201/2003] 12 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad aiškiai išreikštu ar kitokių nedviprasmišku pritarimu jurisdikcijai laikoma situacija, kai bylos neinicijavusi šalis toje pačioje byloje pareiškia savo ieškinį, bet vėliau atlikdama pirmą jai privalomą procesinį veiksmą tvirtina, kad teismas byloje, kurią prieš tai inicijavo kita šalis, neturi jurisdikcijos?“

Procesas Teisingumo Teisme

- 32 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo prašymu paskirta kolegija išnagrinėjo klausimą dėl būtinybės šią bylą nagrinėti taikant Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą. Išklausiusi generalinį advokatą, ši kolegija nusprendė atmesti tokį prašymą.
- 33 2014 m. sausio 8 d. nutartimi Teisingumo Teismo pirmininkas nutarė, kad šiam prašymui priimti prejudicinį sprendimą turi būti teikiama pirmenybė kitų bylų atžvilgiu pagal Procedūros reglamento 53 straipsnio 3 dalį.

Dėl prejudicinių klausimų

- 34 Visų pirma reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 7 punktą sąvoka „tėvų pareigos“ apima visas teises ir pareigas, susijusias su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamas pirmiausia fiziniam asmeniui teismo sprendimu ar įstatymų nustatyta tvarka, kurios, be kita ko, apima globos ir bendravimo teises. Kadangi L ir M ginčas kilo būtent dėl jų vaikų globos teisių, pagrindinėje byloje nagrinėjamas ginčas patenka į šio reglamento taikymo sritį pagal jo 1 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies a punktą.
- 35 Tai, kad pagrindinėje byloje taip pat nagrinėjamas prašymas dėl išlaikymo, šiuo atžvilgiu neturi reikšmės. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio 3 dalies c punktą išlaikymo pareigos nepatenka į šio reglamento taikymo sritį. Tačiau pagal Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio d punktą jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse gali turėti teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, jei kartu keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama tik vienos iš šalių pilietybe. Taikant šią nuostatą teismas, kompetentingas pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalį, iš esmės taip pat turės jurisdikciją nagrinėti prašymą dėl išlaikymo prievolių, papildomai pateiktą jo nagrinėjamoje byloje dėl tėvų pareigų.

Dėl pirmojo klausimo

- 36 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad ja remiantis, kiek tai susiję su byla dėl tėvų pareigų, leidžiama pagrįsti valstybės narės, kurioje vaikas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, teismo jurisdikciją, net jei pasirinktame teisme nenagrinėjama jokia kita byla.
- 37 M, R ir K atstovas bei Čekijos ir Lenkijos vyriausybės tvirtina, kad į šį klausimą reikėtų atsakyti teigiamai. Tačiau Europos Komisija teigia, kad atsakymas į jį turėtų būti neigiamas, ir nurodo, kad nagrinėjama byla, su kuria susijusi byla dėl tėvų pareigų, turi būti kita byla, nei nurodytosios Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalyje.

- 38 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės aktu, kurio dalis ji yra, siekiamus tikslus (sprendimų *Merck*, 292/82, EU:C:1983:335, 12 punktą ir *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 33 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).
- 39 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog valstybės narės teismai turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusius klausimus „kitose bylose, nei nurodyta [to paties straipsnio] 1 dalyje“, jeigu, pirma, vaikas turi glaudų ryšį su ta valstybe nare, pavyzdžiui, dėl to, kad vienas iš tėvų pareigų turėtojų toje valstybėje narėje turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba kad vaikas yra tos valstybės narės pilietis, ir, antra, teismui priėmus bylą savo žinion, teismų jurisdikcijai aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus. To paties straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybės narės teismai, kuriems pagal to paties reglamento 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją spręsti bet kokią klausimą dėl tėvų pareigų, susijusį su tokiu pareiškimu, jeigu įvykdomos minėtame straipsnyje numatytos sąlygos.
- 40 Taigi vien Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies formuluotė neleidžia nustatyti, ar tam, kad būtų galima jurisdikcijos prorogacija, kaip numatyta šioje nuostatoje, būtina, kad į teismą, kurio naudai siekiama jurisdikcijos prorogacijos, jau būtų kreiptasi dėl kitos bylos.
- 41 Tačiau dėl Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies konteksto reikia pažymėti, kad ši nuostata, kartu su numatyta to paties straipsnio 1 dalyje, yra viena iš dviejų Reglamento Nr. 2201/2003 suteikiamų galimybių, kada galima jurisdikcijos prorogacija bylose dėl tėvų pareigų.
- 42 Kalbant apie Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 1 dalį, reikia pažymėti, kad iš šios nuostatos formuluotės aiškiai matyti, kad joje numatyta jurisdikcijos prorogacijos galimybė įmanoma tik valstybės narės teismų, kuriems pagal to paties reglamento 3 straipsnį suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, naudai. Savo ruožtu šio 12 straipsnio 2 dalyje numatyta, kuriuo momentu baigiasi pagal šio straipsnio 1 dalį suteikta jurisdikcija, t. y. kai teismo sprendimas patenkinti arba atmesti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) ar santuokos pripažinimo negaliojančia įsiteisėjo arba, kai teismo sprendimas byloje dėl tėvų pareigų įsiteisėjo, jei byla dėl tėvų pareigų dar buvo nagrinėjama prieš tai nurodytą dieną, arba abiem pirmiau nurodytais atvejais, kai šios bylos užbaigiamos dėl kitos priežasties.
- 43 Tačiau nenumatyta jokia lygiavertė šios 2 dalies nuostata, kiek tai susiję su Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalimi suteikta jurisdikcijos prorogacijos galimybe.
- 44 Be to, Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, turima jurisdikcija, dėl kurios taikyta prorogacija pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalį valstybės narės teismo, į kurią bendru sutarimu kreipėsi tėvų pareigų turėtojai, naudai, baigiasi paskelbus šioje byloje galutinį sprendimą (Sprendimo *E*, C-436/13, EU:C:2014:2246, 50 punktą). Tai reiškia, kad pasirinkto teismo jurisdikcijos prorogacija galima net tam, kad būtų išnagrinėta tik ši byla dėl tėvų pareigų.
- 45 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalyje numatyta jurisdikcijos prorogacija bylose dėl tėvų pareigų įmanoma net tuomet, kai šios srities byla nesusijusi su kita teismo, kurio naudai siekiama jurisdikcijos prorogacijos, jau nagrinėjama byla.
- 46 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad tik toks aiškinimas nekelia grėsmės šios nuostatos veiksmingumui. Jeigu ji būtų taikoma tik atvejais, kai byla dėl tėvų pareigų gali būti siejama su kita jau nagrinėjama byla, taip gerokai būtų sumažintos šios prorogacijos galimybės, atsižvelgiant į tai, kad būtinybė inicijuoti bylą dėl tėvų pareigų gali kilti nepriklausomai nuo bet kokios kitos bylos.

- 47 Be to, tik toks aiškinimas gali užtikrinti Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiamų tikslų paisymą.
- 48 Taigi, viena vertus, kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamosios dalies, jame nustatytos jurisdikcijos taisyklės suformuluotos labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad šis reglamentas pagrįstas koncepcija, pagal kurią turi būti labiausiai atsižvelgiama į vaiko interesus (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Rinau*, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 51 punktą). Tačiau, kaip konstatuota šio sprendimo 46 punkte, jeigu Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalyje numatyta jurisdikcijos prorogacijos galimybe būtų galima pasinaudoti tik tais atvejais, kai byla dėl tėvų pareigų galėtų būti siejama su kita byla, ši prorogacijos galimybė neegzistuočių daugeliu atvejų, net jei ši jurisdikcijos prorogacija galėtų labiausiai atitikti atitinkamo vaiko interesus.
- 49 Šiuo klausimu svarbu pabrėžti, kad, kaip matyti ir iš Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punkto, kuriame visais atvejais šioje dalyje numatyta jurisdikcijos prorogacijos galimybė siejama ne tik su aiškiai ar kitokiu nedviprasmišku būdu išreikštu visų bylos šalių pritarimu jurisdikcijai tuo metu, kai teismas priima bylą savo žinion, bet ir su aplinkybe, kad valstybės narės teismų jurisdikcija pasirinkta atsižvelgiant į tai, kas labiausiai atitinka vaiko interesus, ši prorogacija niekaip negali prieštarauti tokiems vaiko interesams.
- 50 Kita vertus, Reglamento Nr. 2201/2003 5 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad, siekiant užtikrinti visų vaikų lygybę, šis reglamentas taikomas visiems sprendimams dėl tėvų pareigų, įskaitant vaiko apsaugos priemones, neatsižvelgiant į ryšį su santuokos byla. Jei būtų atmesta bet kokia jurisdikcijos prorogacijos galimybė bylose dėl tėvų pareigų vien dėl to, kad ši byla negali būti siejama su kokia nors kita jau nagrinėjama byla, būtų neįmanoma iki galo pasiekti šio tikslo. Taip konkrečiai būtų tuo atveju, jeigu, kaip tvirtina prašymą priimti prrejudicinį sprendimą pateikęs teismas, šio reglamento 12 straipsnio 3 dalyje vartojamas žodžių junginys „kitose bylose, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje“ būtų suprantamas kaip apimantis pareiškimus dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, kurių atžvilgiu valstybės narės teismų jurisdikcija būtų nustatoma ne pagal to paties reglamento 3 dalį, bet pagal kitą šiame reglamente numatytą jurisdikcijos taisyklę. Dėl tokio aiškinimo būtų visiškai neįmanoma jurisdikcijos prorogacija pagal šią 3 dalį tais atvejais, kai klausimai dėl tėvų pareigų būtų susiję su vaikais, kurių tėvai niekada nebuvo susituokę arba jau nutraukė santuoką ar gyvenimą kartu, arba jų santuoka buvo pripažinta negaliojančia, o tai prieštarautų šiam tikslui užtikrinti visų vaikų lygybę.
- 51 Be to, šio sprendimo 45 punkte pateikiamas aiškinimas negali kelti grėsmės Reglamento Nr. 2201/2003 15 straipsnio veiksmingumui, skirtingai nei teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nes šiame straipsnyje pabrėžiama, kad jis taikomas „išimties tvarka“. Taigi, remiantis Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiamų tikslų įgyvendinimu, negalima pašalinti trūkumų, galinčių atsirasti dėl šio reglamento 12 straipsnio 3 dalies aiškinimo, pagal kurį ši nuostata netaikoma, jeigu nėra jau nagrinėjamos bylos, kurią būtų įmanoma sieti su byla dėl tėvų pareigų.
- 52 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalis aiškintina taip, kad ja remiantis leidžiama, kiek tai susiję su byla dėl tėvų pareigų, pagrįsti valstybės narės, kurioje vaikas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, teismo jurisdikciją, net jei pasirinktame teisme nenagrinėjama jokia kita byla.

Dėl antrojo klausimo

- 53 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad teismo, į kurį šalis kreipėsi su prašymu išnagrinėti bylą dėl tėvų pareigų, jurisdikcijai „aiškiai išreikštu ar kitokiu

nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, kai atsakovė šioje pirmojoje byloje vėliau inicijuoja antrą bylą tame pačiame teisme, bet atlikdama pirmą jai privalomą procesinį veiksma pirmojoje byloje tvirtina, kad šis teismas neturi jurisdikcijos.

- 54 M bei vaikų R ir K atstovas teigia, kad į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai, tačiau Čekijos Respublika ir Komisija mano priešingai.
- 55 Kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punkto formuluotės, pasirinkto teismo jurisdikcijai turi „teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarti visos bylos šalys“. Šio reglamento 16 straipsnyje pabrėžiama, kad byla teisme laikoma iškelta tada, kai teismui pateikiamas atitinkamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas.
- 56 Taigi, kaip aiškiai matyti iš šios nuostatos, skaitomos atsižvelgiant į minėtą 16 straipsnį, teksto, reikalaujama, kad būtų nustatyta, ar egzistuoja aiškus ar bent nedviprasmiškas visų bylos šalių pritarimas šiai jurisdikcijos prorogacijai vėliausiai tuo momentu, kai pasirinktam teismui pateikiamas atitinkamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas.
- 57 Taip akivaizdžiai negali būti, kai į atitinkamą teismą kreipiamasi tik vienos iš bylos šalių iniciatyva, kai kita bylos šalis tame pačiame teisme vėliau inicijuoja kitą bylą ir kai ši kita šalis atlikdama pirmą jai privalomą procesinį veiksma pirmojoje byloje ginčija teismo, į kurį kreiptasi, jurisdikciją.
- 58 Reikia pridurti, kad kai į teismą kreiptasi remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalimi, vaiko interesas geriausiai gali būti užtikrinamas tik konkrečiu atveju išnagrinėjus, ar siekiama jurisdikcijos prorogacija labiausiai atitinka šį interesą, ir kad jurisdikcijos prorogacija pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalį galioja tik konkrečioje byloje, iškeltoje teisme, dėl kurio jurisdikcijos taikyta prorogacija (šiuo klausimu žr. Sprendimo *E*, EU:C:2014:2246, 47 ir 49 punktus).
- 59 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punktas aiškintinas taip, kad negalima pripažinti, jog teismo, į kurį šalis kreipėsi su prašymu išnagrinėti bylą dėl tėvų pareigų, jurisdikcijai „aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu atsakovė šioje pirmojoje byloje vėliau inicijuoja antrą bylą tame pačiame teisme ir atlikdama pirmą jai privalomą procesinį veiksma pirmojoje byloje tvirtina, kad šis teismas neturi jurisdikcijos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamento (EB) Nr. 1347/2000, 12 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad ja remiantis leidžiama, kiek tai susiję su byla dėl tėvų pareigų, pagrįsti valstybės narės, kurioje vaikas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, teismo jurisdikciją, net jeigu pasirinktame teisme nenagrinėjama jokia kita byla.**
- 2. Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnio 3 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad negalima pripažinti, jog teismo, į kurį šalis kreipėsi su prašymu išnagrinėti bylą dėl tėvų pareigų, jurisdikcijai „aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos**

šalys“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu atsakovė šioje pirmojoje byloje vėliau inicijuoja antrą bylą tame pačiame teisme ir atlikdama pirmą jai privalomą procesinį veiksmą pirmojoje byloje tvirtina, kad šis teismas neturi jurisdikcijos.

Parašai.